MİLLİƏ KAMİON MÜDAFİƏ BARƏDƏ ÇƏRÇİVƏ KONVENSİYA BARƏDƏ

NAVSIXAN

Milliə kamion müdafiə – çı Avropa Şürə haçər hisob kardə məsələonədə qıləye. Bı sahədə əy, hüğoğə cəhətədə məcburinə Avropa standartonən ıştənədəş cəm kardə, yolə koonış vində.

1994-minnə sori noyabrə manqi 10-minnə rüji Avropa Şürə Milliə kamion müdafiə barədə çərçivə Konvensiyaş ğəbül kardə. In sənəd 1995-minnə sori fevralə manqi 1-minnə rüjikü bo ğol kəşero obə, 1998-minnə sori fevralə manqi 1-minnə rüjikü ısə boy bə zü penıştə. Çərçivə Konvensiya ratifikasiya kardə yaənki bəy ğol kəşə Avropa Şürə üzvə devləton iyən bəy üzv nıbə devləton siyahi 1 nümrəynə əlavədə doə bə.

Çərçivə Konvensiya milliə kamion müdafiə barədə çı Avropa Şürə iminnə müqavilə niy. Əmma ın sənəd bı sahədə bə nav doə bə ən yolə hatərəfinə sənəde. Həğiğətən, çərçivə Konvensiya bo ımrüjnə rüji hüğoğə cəhətədə jəğo qıləy məcburinə hatərəfinə sənəde ki, həmməvo əçəy əsasə məğsəd milliə kamion müdafiə kardeye, ijən əv dırıst elon kardedə ki, milliə kamion müdafiə çı insonə həxon müdafiə tərkibə poəye.

Çərçivə Konvensiya ğəbül karde – çı Avropa Şürə Naziron Komitə 1998-minnə sori noyabrə manqi 8-9-minnə rüjonədə dəvardə Vyana sammiti aspardəyonky beşə nəticəye: «Milliə kamion müdafiə təmin kardero Rozi bə Tərəfon tərəfdor be məcbür kardə prinsipon hozı karde lozime. In sənəd bo Avropa Şürə üzv nıbə devlətonən ğol kəşero oj bəbe».

Bo çərçivə Konvensiya hozı kardero 1993-minnə sori noyabrə manqədə Naziron Komitə, çı Avropa Şura har üzvikü de i kəs be şərti (bəvədə əvon 32 qılə bin), milliə kamion müdafiə kardero Koəkə Komitə (CAHMİN) binoş karde. CAHMİN 1994-minnə sori yanvarə manqədə binoş karde bəştə koy, həmonə sori oktyabrə manqədə çərçivə Konvensiya layihə iyən əy izoh kardə hisobotış hozı karde.

CAHMİN çı çərçivə Konvensiya layihə səpe ko kardeədə çı ABƏT-i (Avropadə Betəhlükəti iyən Əməkdaşəti Təşkilot) (bəvədə ABƏM) Kopenhaqenədə ğəbül kardə bə sənədonədə iyən əçəy co sənədonədə milliə kamion müdafiə barədə nıvıştə bə ehdəmononış xüsüsi bə nəzər sə, də məğsədi ki, Vyana sammitədə bə qəror ome ğəzinə, bı ehdəmonon imkoni daxilədə hüğoğə məcburiə formə bıdə.

Çərçivə Konvensiya məzmün

Bəştə xarakteri qorə çərçivə Konvensiya çı «soyə» (adi) konvensiyaonkü fərğış heste. Çərçivə Konvensiya fərğ bəvədəye ki, əv ımrüjnə rüjədə çı beynəlxəlğə həxon hüğoğə məcburiə diləqe. Bəçəy nomi «çərçivə» sıxani dəğande ə məno doedə ki, bı diləqədə nıvıştə bə prinsipon devləton – çı Avropa Şürə üzıvon daxiliə həxonədə bə i sə tətbiğ bedənin, əmma əvon de milliə ğanünədətə akton iyən

həmrəğə hüküməti siyasəti bəpe tətbiq bıbün. Çı çərçivə Konvensiya xüsusiə xarakter ıştəni əçəy 2-minnə Poədə sof-oşko nişon doedə ki, vəyoən əsasən proqramə tisbirədə müddəaon nıvıştə bən.

Çərçivə Konvensiya penc poəkü, navsıxanikü iyən 32 maddəkü iborəte.

CAHMİN praqmatikə nezbeəti (urusi: podxod) bə pe qətedə, bə qorə bə «milliə kamion» ifadə çərçivə Konvensiyadə izoh doedəni. Çımiyən əsasə səbəb detobə ımrüjnə rüji çı Avropa Şürə üzvə devlənton həmmə müdafiə kardə izohi pəydo karde mımkün nıbeye.

İminnə Poədə kali prinsipon, vəyo həmən «milliə kamion iyən bı joğo kamion mənsüb bə şəxson həxon iyən ozodətion müdafiə çı insoni həxon beynəlxəlğə müdafiəkü co nıbə poəye» ğəzinə prinsipon ıştə vırəşon sə. Bı poədə həmən elan kardə bedə ki, bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi ıştəni jələvon (jəğo) hisob karde yaən nıkarde ozod vıjnie həxış heste, jıqo vıjın yaən demi anqıl bə həxon bə jimon dəvonie həmonə şəxsi bəpe bevəcə vəziyyətədə nınə.

Dıminnə Poə çı çərçivə Konvensiya əsasə operativə poə hisob bedə. İyo konkretə prinsipon ıştənədə ehtivo kardə müddəaon vırəşon sə. In prinsipon hovüjə spektrədə məsələon əhotə kardedən. Bımi daxile:

- çımıni-ıştəni ğədəğən karde;
- həğiğiə bərobərəti bə nav doe;
- mədəniyyəti oğəte iyən ozavziyero, ijənən dini, zıvoni, ənənəon oğətero vəcinə şəraiti bino karde bə nav doe;
- iclos, assosiasiyə, sıxan vote, fikir, vicdon iyən dinə ozodəti;
- bə həmmə informasiya vasitəon imkon rəse iyən əvoni ozod oko doe;
- çı zıvoni ozodəti:
- milliə kamion zıvoni ıştə jimonədə iyən ictimaiə vırəonədə ijənən de inzibatiə orqanon münasibətədə oko doe;
- milliə kami zıvonədə bə fəmiliyə oko doe;
- şəxsiə xarakterədə bə informasiya çı kamion zıvonədə noe;
- topoqrafikə informasiya çı kamion zıvonədə oko doe;

- təhsil:

- çı kamion zıvoni omüte iyən bı zıvonədə təhsil se həx;
- təhsilə müəssison ejəne həx;
- de sərhədi də tərəfi əloğə oğəte;
- beynəlxəlğə iyən sərhədəkənoə əməkdaşəti;
- iğtisodi, mədəni iyən ictimoiyə jimonədə iştirok karde;
- züyeqətə assimilyasiya ğədəğən karde.

Çı prinsiponədə kali qıləon çı insoni həxon barədə Avropa Konvensiyadə ıştə vırəşon sə. Əvoni bə çərçivə Konvensiya dəğande həm bəvon hatərəfinə xarakter doero, həmən ki, çı çərçivə Konvensiya bə Avropa Şürə üzv nıbə devləton (ehanə

əvon çı Naziron Komitəkü müəyyən təklifon bıstənon) dimi oj be qorə əhəmiyətış veye.

Pentono çoko ğeyd kardə bə, Dıminnə Poə redaktə kardeədə bə proqramə tipinə müddəaon xüsusiə aksent kardə bə. In müddəaon müəyyənə məğsədon ifadə kardedən ki, əvən çı çərçivə Konvensiya üzvə devləton vədə milliə səviyyədə həmrəğə ğanünədətə akton iyən hüküməti tədbiron vindero vəzifəon noedə. Ğəyrəz bımi iyo dıtərəfə iyən vetərəfə müğaviləon dəbastero ın müddəaon bə vırə rosnie imkonon nəzərədə qətə bən.

Seminnə Poədə çı çərçivə Konvensiya izohi barədə kali müddəaon ıştə vırəşon sə. İyo, məsələn, çərçivə Konvensiyadə hiç qılə ğaydə çı devləton ərozi bitovəti iyən siyasiə müstəğıləti zidd konsə hərəkəti ro doe həxi heste ğəzinə yaənki co beynəlxəlğə sənədonədə iyən milliə ğanünədətiədə nıvıştə bə insonə həxon iyən ozodətion komisə bə kam karde ğəzinə izoh karde əbıni müddəaon ğeyd kardə bən.

Çominnə Poədə çərçivə Konvensiya nəzorətə mexanizmi xarakteristika doə bə. Bı barədə hırhovüjə informasiya jintono doə bəbe.

Oxonnə müddəaon **Pencminnə Poədə** ifadə kardə bən. Pentono çoko ğeyd kardə bə, çərçivə Konvensiya – ım ojə konvensiyaye: Avropa Şürə üzv nıbə devləton de Naziron Komitə məsləhəti bəy ümjən be bəzınen, ımən bo ABƏT-i üzıvonro xüsüsi əhəmiyətine. Çərçivə Konvensiya bəy ıştə roziəti ifadə kardə har qılə devlətiro ratifikasiya barədə sənəd bo oqəte təhvil doə bəpeşt, se manqi bədiqə omə manqi ikü bə ğıvvə penıştedə.

Çərçivə Konvensiya bə vırə rosnie səpe nəzorət

Çı Rozi bə Tərəfon Çərçivə Konvensiya bə vırə rosnie barədə ğıyməti Naziron Komitə doedə, Məşvərətə Komitə bı sahədə bəy koməq kardedə. Rozi bə Tərəfon çərçivə Konvensiya bə çəvon münasibət bə ğıvvə penışte bəpeşt, i sori dılədə çı Konvensiya prinsipon bə vırə rosnie barədə kardə bə ğanünədəti ijənən co tədbiron barədə ətrofinə informasiya ıştənədə ifadə kardə hisobot bə pe edaşto. Çımi bəpeşt hisoboton mütəmadi (ha penc sorədə i kərə) yaənki Naziron Komitə bı barədə xahiş kardeədə doedən.

Bə çərçivə Konvensiya qorə, Naziron Komitə bəpe Məşvərətə Komitə tərkibi vıjnie ğaydə iyən əçəy koy prosedüra müəyyən bıkə. 1997-minnə sori sentyabrə manqi 17-minnə rüji Naziron Komitə «Milliə kamion müdafiə barədə çərçivə Konvensiya 24-26-minnə maddəon əsasədə əy bə vırə rosnie qorə prosedüra ğaydəon»ış ğəbül kardə ((97)10 rezolüsiya).

Məşvərətə Komitə bəpe çı Naziron Komitə təyin kardə minimüm 12, maksimüm 18 nəfərədə iborət bıbü. Əsasə üzıvon siyohi 2-minnə Əlavədə doə bə. Har qılə Rozi bə Tərəf bə jinə tələbon cəvob doə namizədon doe bəzıne:

- milliə kamion müdafiə sahədə məşhürə odəm;

- bə şəxsiə keyfiyətədə çıxış karde, müstəğilə, betəmənno iyən Məşvərətə Komitədə səmərəynə ko karde imkoni malik be.

Həni baştə ko bino kardə Məşvərətə Komitə vəzifə Rozi bə Tərəfonkü bə Avropa Şürə omə hisoboton diə karde, əvoni oj-oji elon karde iyən Rozi bə Tərəfon bı sahədə vində tədbiron barədə ıştə fikiri hozı kardeye. Bı vəzifə qorə Məşvərətə Komitə ıştə koədə jinə metodon oko doedə:

- əv Rozi bə Tərəfonkü əlavə informasiya tələb karde bəzıne;

- əv co mənboonkü: co-co şəxsonkü, çı ni-hükümətə təşkilatonkü (NHT) i.c. informasiya se bəzıne (əmma bə nəzə se lozime ki, Məşvərətə Komitə de fərdiyə şikoyəton məşğül bedəni):

- əv de co mənboonkü, bı barədə Naziron Komitə xəbə karde şərti, informasiya tələb karde bəzıne:

- əv de hüküməti nımoyondəon vindemon dəvonie bəzıne, joqo vindemon bı barədə həmrəğə hükümət xahiş kardeədə, məcbüriye;

- əv, ğərəyz həmrəğə hüküməti vindemoni, de co mənbəonən vindemon karde bəzıne, de şərti ki, bı barədə Naziron Komitə xüsusiə mandatış bıbü.

Məşvərətə Komitə fikiri zınəy bəpeşt, Naziron Komitə çı Rozi bə Tərəfon vində adekvatə tədbiron barədə oxonə ğərori ğəbül kardedə, bəyən ray votedən. Tələb beədə əv müəyyənə rekomendasiyaon ğəbül karde bəzıne, əvoni bə həmrəğə Rozi bə Tərəfi vığande bəzıne.

Naziron Komitə ray yaənki rekomendasiya ğəbül be bəpeşt çı Rozi bə Tərəfi bə Məşvərətə Komitə omə fikirii münasibətədə doə bə de har qılə komentariyə bə ico əv oj-oji elan kardə bedə. Məşvərətə Komitə omə fikironən, adətən, de Naziron Komitə ray bə ico elon kardə bedə.

Naziron Komitə ıştə ray iyən rekomendasiyaon bə vırə rosnie müşahidə kardero Məşvərətə Komitə cəlb karde bəzıne.

Rozi bə Tərəfon ıştə iminnə hisoboton 1999-minnə sori fevralə manqi 1-minnə rüji (çərçivə Konvensiya bə ğıvvə penışte bəbeştə i sori müddəatədə) edaştışone. 1999-minnə sori dılədə Məşvərətə Komitə 23 qılə devlətikü hisobotış se.

Bı barədə həniyən ətrofinə informasiya sero bı adres müraciət karde bəzıneon:

İnsonə həxon qorə Departament,
milliə kamion şebə.
F-67075 Strasbourg Cedex
(telefon: 03 88 412963;
faks: 03 88 412793;
E-mail: nadia.khafaji@coe.int)

Bə Çərçivə Konvensiya ğol kəşə iyən əy ratifikasiya kardə devləton tojə kardə bə siyohi İnternetədə, çı Avropa Şürə sayti (http/www.coe.int) səhifəonədə pəydo karde bəzıneon.

MİLLİƏ KAMİON MÜDAFİƏ BARƏDƏ ÇƏRÇİVƏ KONVENSİYA

- Avropa Şürə üzvə devləton ümümiə noiliyyət hisob bə idealon iyən prinsipon müdafiə karde iyən ozavzınie xatır çəvon arədə ittifoği həniyən ğoym karde çı Avropa Şürə məğsəd hisob kardə;

-çı insoni həxon iyən əsasə ozodətion müdafiə iyən bı sahədə vəziyyəti həniyən çok karde bə məğsədi rəsero qıləy vositə hisob kardə;

-1993-minnə sori oktyabrə manqi 9-də Vyanadə ğəbül kardə bə çı Avropa Şürə üzvə devləton iyən hüküməton yolon Bəyonnomə bə jimon dəvoniero hozı be ifadə kardə;

-ıştə ərozionədə bə milliə kamion hesti mıdofə kardero hozi bə;

-Avropa tarıxədə bə təlatümon, Avropa qitədə sobitəti, demokratikə betəhlükəti iyən əmniyətiro çı milliə kamion müdafiə mıhümə əhəmiyət kəsb karde sıbüt karde etirof kardə;

-pluralistə iyən həğiğətən demokratikə cəmiyyəti bə milliə kamion mənsüb bə şəxson etnikə, mədəniə, zıvonə iyən dinə ıştənəməxsüsəti ancax hürmət karde ne, həmən bo ın ıştənəməxsüsəti ifadə karde, nığo doe iyən ozavzınie təmin kardə şəroiti soxte vocib hisob kardə;

-mədəniə ranqrisinəti çı har qılə cəmiyyəti vılo karde ne, həniyən ozavziye mənbə iyən amil bero tolerantə iyən dialoqə şəroiti soxte vocibəti famə;

-çı tovvardə iyən ovc kardə Avropa ozavziye ancax çı devləton arədə əməkdaşətikü ne, həmən çı har qılə devləti konstitüsionə iyən əroziyə bitovəti çərçivədə çəvon sərhədi dırozi bə vırəon iyən reqionon hüküməti orqanon de iyəndı əməkdaşəti əsasədə mımkün be ğəbül kardə;

-çı İnsonə Həxon iyən Əsasə Ozodətion Müdafiə barədə Konvensiya iyən bəy əlavə kardə bə Protokolon ğəbül kardə;

-çı İbə Millətom Təşkiloti bəyonnoməonədə iyən çı Avropadə Betəhlükəti iyən Əməkdaşəti Müşavirə sənədonədə, əzcümlə 1990-minnə sori iyünə manqi 2-də Kopenhaqenədə ğəbül kardə bə sənədədə milliə kamion müdafiə karde barədə ifadə kardə bə vəzifəon bə nəzər sə;

-de ğanüni aliəti, əroziyə bitovəti iyən devlətə süvereniteti nığo doe şərti, milliə kamion iyən bəvon mənsüb bə şəxson həxon iyən ozodətion müdafiə təmin kardero riayət kardənin bə prinsipon iyən çəvonkü bə nav omə vəzifəon mıəyyən kardero səhe hozı be nımoyiş kardə;

-çı milliə ğanünədəti iyən müvafiğə devlətə siyosəti əsasədə ın çərçivə Konvensiyadə təsbit kardə bə prinsipon bə jimon dəvoniero səhe hozı be nımoyiş kardovniə

bə esətnə çərçivə Konvensiya ğol kəşə Avropa Şürə üzvə devləton iyən co devləton, jintono nıvıştəyon barədə bə ray omedən:

I POƏ

Maddə 1

Milliə kamion iyən bəvon mənsüb bə şəxson həxon iyən ozodətion müdafiə çı insonə həxon beynəlxəlğə müdafiə co nıbə poəye, bı mənoədə çı beynəlxəlğə əməkdaşəti qıləy sahəye.

Maddə 2

Çı ın çərçivə Konvensiya müddəaon de vicdoni iyəndı dərəse iyən de iyəndı sülük karde iyən bə devlətonarədə xəymandə hamsiyəti, düstə münasibəton iyən əməkdaşəti prinsipon riayət karde şərti tətbığ kardə bedən.

Maddə 3

1. Bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi ıştəni jələvon hisob karde yaən nıkarde ozod vıjnie həxış heste, jıqo vıjın yaən demi anqılbə həxon bə jimon dəvonie həmonə şəxsi bəpe bevəcə vəziyyətədə nınə.
2. Bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxs ısətnə çərçivə Konvensiyadə ğoym kardə bə prinsiponkü bə nav omə həxon iyən ozodətion coylinə iyən de co kəson i vırədə oko doe bəzıne.

II Poə

Maddə 4

1. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi çı ğanüni vədə bərobərəti iyən ğanüni əvoni bərobər müdafiə karde təminot doedən. Bıçımi qorə de milliə kamion mənsüb be əsasi har curə çımıni-ıştəni ğədəğəne.
2. Tərəfon, zərüriə holonədə çı iğtisodiə, sosialə, siyosiə iyən mədəniə jimoni həmmə sahəonədə bə milliə kamion mənsüb bə şəxson de çı əholi əsasə qrüpi mənsüb bə şəxson arədə təmomə iyən həğiğiə bərobərəti təşviğ kardero lozim bə tədbiron vinde bəştə ehdə peğətedən. Demi əloğədə, tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson konkretə vəziyyəti lozim bə səviyyədə bə nəzər sedən.
3. Çı 2-minnə bəndi əsasədə vində bə tədbiron bənə çımıni-ıştəni akti çı nəzərikü dəvoniə bedənin.

Maddə 5

1. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson ıştə mədəniyyəti nığo doe iyən ozavzınie, həmçinin, ıştə ıştənəməxsüsəti əsasə elementon, məhz: dini, zıvoni, ənənəon iyən mədəniə irsi nığo doe təmin kardə şəroiti soxte bəştə ehdə peğətedən.
2. Bə ıştə ümümiə inteqrasiya siyosəti dəvonie sahədə ğəbül kardə bə tədbiron de xələl nıvarde şərti, Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson bə çəvon irodə vəynə (əleyh) əvoni assimilyasiya karde məğsədədə bə har qılə siyosiə iyən əməlinə

hərəkəton nıkarde bəştə ehdə peğətedən iyən həmonə şəxson jələvonə assimilyasiyakü müdafiə kardedən.

Maddə 6

1. Tərəfon çı mədəniyyəton arədə tolerantəti rüfi iyən dialoqi təşviğ bəkarden, həmçinin etnikə, mədəniə, zıvonə yaən dinə mənsübiyyətikü bə şıkırə nıbə, çəvon ərozionədə jiə həmmə şəxson arədə, əzcümlə çı təhsili, mədəniyyəti iyən informasiya vasitəon sahədə bə iyəndı hürməti iyəndı dərəse iyən de iyəndı əməkdaşəti karde səbəb bero səmərəynə tədbiron bəsoxten.

2. Tərəfon bəştə etnikə, mədəniə, zıvonə yaən dinə mənsübiyyəti qorə çı tarslarzi iyən çımıni-ıştəni akton, dışmenəti yaən zılmi obyekt be zınə şəxson müdafiə kardero qərək bə həmmə tədbiron vinde bəştə ehdə peğətedən.

Maddə 7

Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi dincə yığnəğon ozodəti iyən cəmiyyəton ozodəti, ıştə ray ifadə karde ozodəti iyən fikirə, vicdonə iyən dinə ozodəti həxi hürmət karde təmin kardedən.

Maddə 8

Tərəfon bə dinə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi oj-oji ıştə dini etiğodi karde yaən etiğodi ifadə karde həxi, həmçinin dinə müəssisəon, təşkiloton iyən cəmiyyəton soxte həxi etirof karde bəştə ehdə peğətedən.

Maddə 9

1. Tərəfon be devlətə orqanon mıdoxilə iyən sərhədonkü bə şıkırə nıbə, bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi çı kami zıvonədə har qılə ray iyən informasiya yaən ideyaon se iyən əy bə iyəndı doe ozodəti bəçəy ıştə fikiri ifadə karde ozodəti daxıl be ğəbül karde bəştə ehdə peğətedən. Hüğoğə sistemon çərçivədə Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson bə informasiya vasitəon soyb be sahədə bə çımıni-ıştəni məruz nımande təmin bəkarden.

2. 1-minnə bənd be hiç qılə çımıni-ıştəni iyən obyektivə meyaron əsasədə bo radio doemonon, sədosimo doemonon yaən kino müəssisəon rısxətə rejim tətbığ kardero bə Tərəfon mane bedəni.

3. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson çapə nəşron baste iyən çəvonədə oko doe mane bedənin. Əvon radio, televiziya doemoni həxon əsasi çərçivədə mümkün bə həddədə iyən çı maddə 1-minnə bəndi ğaydəon bə nəzər se çərçivədə bə milliə kamion mənsüb bə şəxson ıştə informasiya vasitəon soxte iyən çəvonədə oko doe imkoni təmin kardedən.

4. Iştə hüğoğə sistemon çərçivədə Tərəfon de tolerantəti iyən mədəniə plüralizmi təşviğ karde məğsədi, bə milliə kamion mənsüb bə şəxson bə informasiya vasitəon dast rəse hoston kardero loziminə tədbiron vindedən.

Maddə 10

1. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi ıştə şəxsiə jimonədə iyən ictimoiyə vırəonədə ıştə zıvoni şifohi iyən nıvışte ğaydədə ozod iyən bemaneə oko doe həxi ğəbül karde bəştə ehdə peğətedən.

2. Bə milliə kamion mənsüb bə şəxson ənəhoy yaən ənənəviə jiə coğrafiə rəyononədə, ehanə həmonə şəxson xahiş kardedənbü iyən jəqo xahişon bə realə tələbaton cəvob doedənbü, Tərəfon imkon bə səviyyədə çı kamion zıvoni çı həmonə şəxson ıştən arədə iyən çəvon de inzibatiə orqanon mınosibotonədə oko doe təmin kardero hərəkət bəkarden.

3. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi çəy həbs karde səbəbon, bəy təğdım kardə bə ittihomon xarakteri iyən səbəbon barədə ən kırtə müddəatədə çəy sərəsə zıvonədə informasiya se, həmçinin çəy bı zıvonədə ıştəni müdafiə karde, bımədə lozim bə dilmoci koməqi bepul se həxi təmin karde bəştə ehdə peğətedən.

Maddə 11

1. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi bı zıvonədə ıştə fəmiliyə, nomi iyən pıə nomi oko doe, həmçinin de çəvon hüğoğə sistemon ümjənə tisbirədə əvoni rəsmən etirof karde həxi ğəbül karde bəştə ehdə peğətedən.

2. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi çı məxloği çəşəvədə ıştə kami zıvonədə levhəon, nıvıştəyon iyən co şəxsiə informasiyaon ehaşte həxi zıne bəştə ehdə peğətedən.

3. Bə milliə kamion mənsüb bə ənəhoy odəmi ənənəviə jiə rəyononədə, ıştə hüğoğə sistemon çərçivədə, de zərürət beədə de co devləton soziş basteən daxıl be şərti, Tərəfon bə konkretə şəroiti ümjənə şikilədə, ehanə bə jəqo informasiya zərürət hestebü, ənənəviə vırə nomon, küçə nomon iyən co topoqrafikə informasiyaon bo məxloğiro həmən çı kami zıvonədə nıvışte təmin kardedən.

Maddə 12

1. Tərəfon zərürət beədə de həm ıştə milliə kamion, həmən çı əholi əsasə qrüpi mədəniyyəti, tarıxi, zıvoni iyən dini omüte məğsədi təhsilə iyən elmiə tədğığaton sahədə tədbiron soxtedən.

2. Bı kontekstədə Tərəfon əzcümlə bo müəllimon hozı karde iyən məktəbə dərsəvonon hozı kardero qərək bə şəroit soxtedən, həmçinin çı co-co icmaon şoqirdon iyən müəllimon arədə əlağəon ovc kardoniedən.

3. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson həmmə səviyyəonədə təhsil se hoston kardero bərobərə imkonon təmin karde bəştə ehdə peğətedən.

Maddə 13

1. Iştə təhsilə sistemon çərçivədə Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson təhsil se iyən mütəxəssis hozı karde sahədə ıştə xüsüsinə müəssisəon soxte iyən bəvon yolyəti karde həxi etirof kardedən.

2. In həxi bə jimon dəvonie çı Tərəfon vədə hiç qılə maliyyə ehdəmon noedəni.

Maddə 14

1. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi ıştə zıvoni omüte həxi etirof karde bəştə ehdə peğətedən.

2. Bə milliə kamion mənsüb bə şəxson ənəhoy yaən ənənəvi jiə coğrafiə rəyononədə, bımi zərüriə tələbat bə holonədə, Tərəfon imkon bə vırədə iyən ıştə təhsilə sistemon çərçivədə bı milliə kamion mənsüb bə şəxson ıştə zıvoni omüte iyən bı zıvonədə təhsil sero zərüriə imkoni təmin karde bəştə ehdə peğətedən.

3. Çı ın maddə 2-minnə bənd jıqo bə jimon dəvoniə bedə ki, əv bə rəsmiyə zıvoni tədrisi iyən bə zıvonədə dərs dəvonie xələl nıvə.

Maddə 15

Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson mədəniə, ictimaiə iyən iğtisodiə jimonədə, həmçinin əzcümlə bəvon aid bə məsələonədə devlətə koonədə səmərəynə iştirok kardero loziminə şəroit soxte bəştə ehdə peğətedən.

Maddə 16

Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson jiə har qılə coğrafiə rəyonədə çı əholi soxtemonə tərkibi dəqiş kardə, demiən bə bı çərçivə Konvensiyadə nıvıştə bə prinsiponkü bə nav omə həxon iyən ozodətion xələl varde məğsədədə bə tədbiron soxtekü dast kəşedən.

Maddə 17

1. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson de çı co devləti əroziədə jiə, əzcümlə de deyəvon eyzənə mədəniə, zıvonə yaən dinə ümümiə etnikə mənsübiyyətinə yaən mədəniə irsinə odəmon sərhədi dırozi ozod iyən dincə əlağəon soxte iyən oqəte həxi bə vırə rosnie mane nıbe bəştə ehdə peğətedən.

2. Tərəfon bə milliə kamion mənsüb bə şəxson həm milliə, həmən beynəlxəlğə səviyyəonədə çı ni-hükümətə təşkilaton fəaliyyətədə iştirok karde həxi bə vırə rosnie mane nıbe bəştə ehdə peğətedən.

Maddə 18

1. Bə həmrəğə milliə kamion mənsüb bə şəxson müdafiə təmin kardero Tərəfon zərürət bə holonədə de co devləton, həmçinin de hamsiyə devləton dıtərəfinə iyən vetərəfinə sozişon dəbastero hərəkət karde bəştə ehdə peğətedən.

2. Tərəfon həmrəğə holonədə çı sərhədi dırozi əməkdaşəti ovc kardero tədbiron soxtedən.

Maddə 19

Tərəfon bə ısətnə çərçivə Konvensiyadə nəzərədə qətə bə prinsipon riayət karde iyən əvoni bə vırə rosnie bəşdə ehdə peğətedən. In vaxt əvon ancax beynəlxəlğə hüğoğə sənədonədə, əzcümlə İnsonə Həxon iyən Əsasə Ozodətion Müdafiə barədə Konvensiyadə nəzərədə qətə bə məhdüdiyyəton iyən bə dümo oqardəyon, ıştənən nişon doə prinsiponkü bə nav omə həxon iyən ozodətion aid bə dərəcədə vinde bəzınen.

III Poə

Maddə 20

Esətnə çərçivə Konvensiyadə ifadə kardə bə prinsiponkü bə nav omə həxon iyən ozodətion bə jimon dəvoniyeədə bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxs bə milliə ğanünədəti riayət kardedə iyən bə co şəxson, əzcümlə bə əholi əsasə qrüpi yaən bə co milliə kamion mənsüb bə şəxson həxon hürmət kardedə.

Maddə 21

Isətnə çərçivə Konvensiyadə bə hiç qılə ğaydə bə konsə şəxsi beynəlxəlğə hüğuği əsasi təşkil kardə prinsipon, əzcümlə çı devləton süverenə bərobərəti, ərozi bitovəti iyən siyasiə müstəğıləti prinsipon zid bə har qılə fəoliyyəti yaən hərəkəti karde zıne ğəzinə şərh karde əbıni.

Maddə 22

Isətnə çərçivə Konvensiya hiç qılə ğaydə çı Tərəfon konsə qıləy ğanünədəti yaən çı mığovilə bastə Tərəfi iştirok kardə har qılə co Konvensiya əsasədə ğəbül kardə insonə həxon iyən co əsasə ozodətion konsə qıləy bə kam karde yaənki bənə kam karde ğəzinə şərh karde əbıni.

Maddə 23

Isətnə çərçivə Konvensiyadə nəzərədə qətə bə prinsiponkü bə nav omə həxon iyən ozodətion çı İnsoni Həxon iyən Əsasə Ozodətion Müdafiə barədə Konvensiya iyən bəy əlavə kardə bə protokolon predmet bə iyəndı səpe eqıniyə həmrəğə müddəaon, oxonə sənədədə çoknəy, jəğo dərəse qərəke.

IV Poə

Maddə 24

1. Çı Tərəfon ısətnə çərçivə Konvensiya bə vırə rosnie səpe nəzorəti Avropa Şürə Naziron Komitə kardedə.

2. Çı Avropa Şürə üzv nıbə Tərəfon ısətnə çərçivə Konvensiya implementasiya mexanizmonədə müəyyən bə de co şərton əsasədə iştirok kardedən.

Maddə 25

1. Isətnə çərçivə Konvensiya bə Tərəfon har qılə münasibətədə bə ğıvvə penışte bəpeşt i sori dılədə həmonə Tərəf Konvensiyadə nıvıştə bə prinsipon bə vırə rosniero ğəbül kardə bə ğanünədətiə tədbiron iyən co tədbiron barədə bə Avropa Şürə Yolə Katibi mıfəssələ məlümot doedə.

2. Peş bımi har qılə Tərəf mütəmadi iyən çı Naziron Komitəkü bı barədə xahiş daxil beədə ısətnə çərçivə Konvensiya bə vırə rosnie barədə har qılə məlümoti bə Yolə Katibi doedə.

3. Yolə Katib de ısətnə maddə şərton həmrəğə ğaydədə bəy doə bə məlümaton bə Naziron Komitə vığandedə.

Maddə 26

1. Naziron Komitə çı har qılə Tərəfi ısətnə çərçivə Konvensiyadə nıvıştə bə prinsipon bə vırə rosnie qorə vində adekvatə tədbiron ğıymət doeədə milliə kamion müdafiə sahədə ve sərıştəş bə mütəxəssisonədə tümo kardə bə Məşvərətə Komitəkü koməq sedə.

2. In Məşvərətə Komitə tərkibi iyən əçəy ko prosedüra ısətnə çərçivə Konvensiya bə ğıvvə penışte bəpeşt i sori dılədə Naziron Komitə müəyyən kardedə.

V Poə

Maddə 27

Isətnə çərçivə Konvensiya bo Avropa Şürə üzvə devləton ğol kəşero oje. Konvensiya iyən de tosə bə ğıvvə peneştə rüji Naziron Komitə dəvət kardə bo co devlətonroən ğol kəşero oje. Konvensiya bəpe ratifikasiya kardə bıbü, ğəbül kardə bıbü, bəqəm kardə bıbü. Ratifikasiya, ğəbül, bəqəm kardə be barədə sənədon bo oğətero bə Avropa Şürə Yolə Katibi doedən.

Maddə 28

1. Isətnə çərçivə Konvensiya bə Avropa Şürə üzvə 12 qılə devlət bə 27-minnə maddə normaon əsasədə ın Konvensiya dəbaste ray doə rüjikü se manq dəvardə bəpeşt omə manqi iminə rüjikü bə ğıvvə penıştedə.

2. Çımi bəpeşt ısətnə çərçivə Konvensiya dəbaste rozi bə har qılə devlətiro Konvensiya əçəy ratifikasiya karde, ğəbül karde iyən bəqəm karde bərədə sənədon

bo oqəte doə rüjikü se manq dəvardə bəpeşt omə manqi iminnə rüjikü bə ğıvvə penıştedə.

Maddə 29

1. Isətnə çərçivə Konvensiya bə ğıvvə penışte iyən de Tərəfon məsləhət karde bəpeşt Avropa Şürə Naziron Komitə çı Avropa Şürə Nizamnamə 20-minnə maddə «d» bəndədə nəzərədə qətə bə ğaydədə, de veə sədo ğəbül kardə bə ğərori, bə Avropa Şürə üzv nıbə, bə ısətnə Konvensiya 27-minnə maddə həmrəğ bəy ğol kəşe dəvət sə, əmma hələ ğol nıkəşə devləton iyən çı Avropa Şürə üzv nıbə har qılə co devləti ısətnə çərçivə Konvensiya ümüj be təklif karde bəzıne.

2. Bəy ümüj bə har qılə devlətiro çərçivə Konvensiya ümüj be barədə sənədon oğətero bə Avropa Şürə Yolə Katibi doekü se manq bəpeşt omə manqi ikü bə ğıvvə penıştedə.

Maddə 30

1. Har qılə devlət ğol kəşe devrədə iyən ratifikasiya karde, ğəbül karde, bəqəm karde iyən ümüj be barədə sənədon bo oğətero doeədə bə kom ərozi yaənki ərozion barədə, bə çəvon qorə ki, əv beynəlxəlğə münasibətonədə məsüliyət kırniedə, bəvonədə ki, ısətnə çərçivə Konvensiya züədəy, bı barədə ğeyd karde bəzıne.

2. Peşo har qılə devlət kon vaxtədə bıpiyoşe, bəvədə bə Avropa Şürə Yolə Katibi de ərizə kardə müraciətədə ısətnə çərçivə Konvensiya bəştə co ərozionən şamil karde bəzıne. Isətnə çərçivə Konvensiya bı joğo əroziədə Yolə Katib ərizə sekü se manq bəpeşt omə manqi ikü bə ğıvvə penıştedə.

3. Çı sıftənə dı qılə bəndi əsasədə har qılə ərozi barədə doə bə har qılə ərizə de Yolə Katibi xəbə karde şərti bə dümo peqəte bəbe. Həmonə ğəror çı Yolə Katibi xəbə kardeykü se manq bəpeşt omə manqi ikü bə ğıvvə penıştedə.

Maddə 31

1. Har qılə Tərəf har vaxti bə Avropa Şürə Yolə Katibi de xəbə kardə nıvıştəy məktübi ısətnə çərçivə Konvensiya denonsasiya karde bəzıne.

2. Joğo denonsasiya bı barədə xəbə kardə məktübi çı Yolə Katibi sekü şəş manq bəpeşt omə manqi ikü bə ğıvvə penıştedə.

Maddə 32

Çı Avropa Şürə Yolə Katib bə Avropa Şürə üzvə devləton, ısətnə çərçivə Konvensiya ğol kəşə co devləton, bəy ümüj bə həmmə devləton jinə məlümoton xəbə doedə:

1) har qılə ğol kəşe barədə;

2) har qılə ratifikasiya karde, ğəbül karde, bəqəm karde, ümüj be barədə sənədi bo oqəte doe barədə;

3) ısətnə çərçivə Konvensiya 28, 29, 30-minnə maddəon əsasədə əçəy bə ğıvvə penışte barədə har qılə tarıxi barədə;

4) ısətnə çərçivə Konvensiya barədə har qılə co hərəkəti, xəbərdorəti iyən məlümoti barədə.

Jintono lozim bə ğaydədə vəkil hisob kardə bə ğol əkəşon bə ısətnə çərçivə Konvensiya ümüj be təsdığ kardero bəy ğol kəşedən.

1995-minnə sori fevralə manqi 1-minnə rüji Strasborqədə inqilis iyən fransızə zıvononədə hozı kardə bə har dı qılə mətn i autentikədən, cəmi i qılə nusxədə bə Avropa Şürə arxiv bo oğətero doə bən. Avropa Şürə Yolə Katib ıştə təsdığ kardə sürəton bə Avropa Şürə har qılə üzvi iyən ısətnə çərçivə Konvensiya ğol kəşə yaənki bəy ümüj bero dəvət kardə bə har qılə devlətonro vığandedə.

Milliə kamion müdafiə barədə çərçivə Konvensiya kommentariya

ÇI MƏSƏLƏ TARİX

1. Milliə kamion vəziyyəti barədə məsələ Avropa Şürədə 40 sori dılədə rə-rə müzakirə bə. Hələ ıştə mevcüdəti iminnə sori Parlament Assambleya ıştə yüridik iyən inzibatiə məsələon barədə Komitə dəklədədə «milliə kamion həxon əniyən veə hevüjə planədə müdafiə problemıj» zınəy. 1961-minnə sori Assambleya məsləhətış kardıje ki, İnsonə Həxon iyən Əsasə Ozodətion Müdafiə barədə Konvensiyadə (İHAK) ıştəni nıvində milliə kamion kami həxon qarantiyə doe məğsədiro bə 2-minnə əlavə protokoli co maddə dəğande lozime. Həmonnə Konvensiyadə ancax 14-minnə maddədə co-vıjneəti barədə mıddoədə bə «milliə kamion assosiasiyaon» ejə doə bə. 285-minnə (1961) rekomendasiyadə təklif hestbe ki, milliə kamion müdafiə barədə maddə layihə jinə redaktədə doə bıbü:

«Bə milliə kamion mənsüb bə şəxsikü iyən əçəy ijma co üzıvonkü çı ictimai ğaydəon dılə həddədə çəvon bəştə mədəniyyəti bə həxe iyən ıştə zıvoni oko doe, ıştə məktəbon bino karde, ıştə vıjniə zıvonədə təhsil se, bəştə xıdo itoət karde iyən ıştə dini icro karde həxon se əbıni».

2. Komitə, kom ki, bəy joğo protokoli hozo karde imkoni iyən loziməti barədə məsələ ümüte aspardəşon be, ıştə ko detobə təhsil sistemiədə zıvonədə oko doe dair Belqiyədə zıvoni problemon barədə ğəbülbə ğəti ğərari oğətışe (Avropa İnsoni Həxon Məhkəmə 23 iyul 1968-minnə sori ğəbülış ka, seriyə A, №6 bə ğərar). 1973-minnə sori Komitə joğo qılə rəyış doe ki, yüridik cəhətikü milliə kami həxon barədə bə İHAK əlavə protokol hozo karde xüsüsi zərürət ni. Əmma eksperton bə joğo qıləy fikir omən kİ, əgər dı co əsason məğsədi həmrəğ hisob bəbəy, bəvədə yüridik cəhətdən joğo qıləy prtokoli ğəbül karde maneə nəbiy.

3. Bı nezono Parlament Assambleya bə Naziron Komitə rekomendasiya doşe ki, kali siyasiə iyən hüğoğə problemon, xüsüsən milliə kamion həxon barədə protokol yaən konvensiya hozo karde barədə ğəror ğəbül bıkə. 1134-minnə (1990) rekomendasiyadə Assambleya fikiri qorə bo milliə kamion müdafiəro zəruri bə prinsipon siyahi ıştə vırəş sə. 1991-minnə sori oktyabrə manqədə İnsoni Həxon barədə Rəhbərə Komitə (İHRK) joğo qıləy aspardəy səşe ki, Avropa Şürə çi milliə kamion müdafiə qorə ıştə fəaliyyəti Avropadə Betəhlükəti iyən Əməkdaşəti barədə Müşavirə iyən İbə Millələton Təşkilati koon nəticə, çəyo Avropa Şürə ğeydon bə nəzər se əsasədə barde zıne qorə hüğoğə iyən siyasiə cəhətikü bə şəraiti diə bıkə.

4. 1992-minnə sori mayə manqədə Naziron Komitə bə İHRK joğo qıləy aspardəy doşe ki, milliə kamion müdafiə barədə xüsüsi hüğoğə normaon hozo karde imkoni ümüton. Dı məğsədi İHRK Eksperton Komitə düzış karde ki, əvən bəy 1993-minnə sori martədə doə bə dı tojə səlahiyəton Avropa Şürə iyən ABƏT-i i yəndı təmom kardə ko prinsipi bə nəzər se əsasədə, bı sahədə xüsüsi hüğoğə normaon məsələ barədə ıştə fikiri bəpe bəvoti. İHRK iyən Eksperton Komitə bı məsələ barədə müxtəlif sənədon, xüsüsən Dı Hüğuği bo Demokratiyəro Avropa Kəmissiyə (ve vaxt bəy Venetsiyə Kəmissiyə votedən) hozoş karde milliə kamion həxon müdafiə barədə Avropa konvensiya qorə Təklifon, AİHK Əlavə Protokoli barədə Avstriyə təklifon, çı Assambleya 1201-minnə (1993) Rekomendasiya daxil bə AİHK Əlavə Protokoli proyekt iyən bə co təklifonşon ümüte. Çı ko nəticə ğəzinə, İHRK 1993-minnə sori sentyabri 8-də Bə Naziron Komitə məruzəş təğdim karde. Bəvədə bı sahədə təklif karde zıne bən müxtəlif hüğoğə normaon iyən ın normaon ğoym zıne bən hüğoğə akton ıştə vırəşon səbe. Bımədə İHRK ğeyd ka be ki, «milliə kamion» termini izoh kardeədə bə konsensüs ome mümkün nıbe.

5. 1993-minnə sori oktyabrə manqi 8-də çı Avropa Şürə üzv bə devləton devlətə iyən hükümətə yolon barzə səviyyədə dəvardə vindemonədə səhehə qəm şodoə be. Bı vindemonədə əvon bə ray omən ki, Avropadə tarıxə talətümon nəticədə ofəyə milliə kamion bəpe müdafiə iyən hürməti oko doe bızınon, ımən bo əmniyəti iyən stabilətiro qıləy xəzinəye. Devləton iyən hüküməton yolon xısüsən bə joğo qıləy ğəror omən ki, əvon milliə kamion müdafiə karde bəpe bəştə ehdə peqəton. Vyana Deklarasiya dımınə əlavədə bo Naziron Komitə ın vəzifəon noə bin:

- ən kamə vaxtədə bo milliə kamion müdafiə təmin karde məğsədiro, riayət karde Rozi bə Devləton səpe qıləy vəzifə ğəzinə noəbə prinsipon nişon doə çərçivə Konvensiya hozı karde. In Konvensiya bəpe bo üzv nıbə devlətonroən ğol kəşero oj bıbü.

- İnsonə Həxon barədə Avropa Konvensiya mədəniyyəti sahədə bə fərdiə həxon, xüsüsən bə milliə kamion mənsüb bə şəxson təminot doə müddəaon ıştənədə nəzərədə qətə əlavə Protokoli hozı karde bino bıkən.

6. 1993-minnə sori noyabri 4-də Naziron Komitə çı milliə kamion müdafiə barədə xüsüsiə Komitəş (MKMXK) soxte. Vyanadə ğəbül kardə bə ğəroron nəticəon bəçəy səlahiyyət daxıl kardə be. Çı Avropa Şürə üzv bə devlətonkü omə ekspertonədə təşkil kardə bə ın Komitə 1994-minnə sori yanvarə manqi oxoədə ıştə koş bino karde. Əçəy koədə İNRK, Mədəni Əməkdaşəti barədə Şürə (MƏŞ), kütləvi informasiya vasitəon barədə Rəhbərə komitə (KİVRK) iyən Dı Hüğuği bo Demokratiyəro Avropa Kəmissiyə nümayəndəon iştirokşon karde. Çı ABƏM-i milliə kamion barədə Aliə Komissari iyən çı Avropa İttifoği Komissiyə bı koədə bənə mışohidəvoni iştirokışon karde.

7. 15 aprel 1994-minnə sori MKMXK bə Naziron Komitə arə hisobotış təğdım karde, çəyo əv bə Parlamentə Assambleya doə be (His. 7109). Çı 1994-minnə sori mayə manqədə Naziron Komitə ıştə 94-minnə sessiyadə çı Vyana Deklarasiyakü bə

nav omə səlahiyyəton bə vırə rosneyədə çı Komitə bə dast vardə nəticəonkü rozi mande bə zıvonış varde.

8. Siyosiə arbitraji münasibətədə çı çərçivə Konvensiya kali müddəaon iyən çı çərçivə Konvensiya tətbığ karde səpe nəzorəti həxədə müddəaon Naziron Komitə coədənə hozış karde (sənəd 517 bis, 7 oktyabr 1994-minnə sorədə çı səlahiyyətinə naziron müşavirə).

9. Çı MKMXK 10-14 oktyabr 1994-minnə sorədə dəvardə iclosədə çı çərçivə Konvensiya layihə bə Naziron Komitə təğdım karde ğəror ğəbül kardə be. Naziron Komitə ıştə 10 noyabr 1994-minnə sorədə dəvardə sessiyadə Konvensiyaş ğəbül karde. Çərçivə Konvensiya bo Avropa Şürə üzv bə devlətonro bo ğol kəşe oj be…

ÜMÜMİ ĞEYDON

Çərçivə Konvensiya məğsədon

10. Çərçivə Konvensiya jəğo qıləy sıftənə, vetərəfinə, hüğuğiyə-məcbürinə akte ki, əv həmməəvo bə milliə kamion müdafiə həsr kardə bə. Əçəy məğsəd çı milliə kamion müdafiə təmin kardero çı devləton vəzifə ğəzinə riayət kardənin bə hüğuğinə prinsipon dırıst kardeye. Demiən, Avropa Şürə çı Avropadə Betəhlükəti iyən Əməkdaşəti Müşavirə (ABƏM) ğəbül kardə Vyana Deklarasiyadə (2-minnə Əlavə) nəzərədə qətə bə siyosiə ehdımonon normativə aktonədə imkon bə vırədə hovüj-hovüji ğoym karde barədə təklifış bə vırə rosnie.

Nezbeon (urusi: podxodı) iyən əsas tərifon

11. Co-co şəroiton iyən həl bə problemon de dığğəti nəzərikü dəvonie bəpeşt çı çərçivə Konvensiya səpe mandəbin, bə qorə ki, ənə əyo əsasə, nımünəviə proğramə müddəaon, çı Tərəfon bəştə ehdımonon həmrəğ dümo şə məğsəd nişon doə bə. Bə vırə rosnie məcbürinə tələb nıbə ın müddəaon bə həmrəğə devləti müəyyənə dərəcədə bə məğsədi (komi ki, xüsüsi holon bə nəzər se imkoni dılədə bə vırə rosnie əvon bəştə ehdəşon peqətə) rəsero ozodə hərəkət karde imkoni doedə.

12. Həmən ğeyd karde lozime ki, çı «milliə kami» tərif çərçivə Konvensiyadə doə bəni. Bə ğəror omən ki, bı mərhələdə bə problemi praqmatik nez be lozime. Imən ısətnə devrədə çı Avropa Şürə həmmə üzıvon bəqəm kardə tərifi doe imkoni nıbekü bə nav omedə.

13. Isətnə çarsivə Konvensiyadə ıştə vırə sə prinsipon de milliə ğanünədəti iyən de müvafiğə hüküməti siyosəti bə vırə rosnedən. Əv kollektivə həxon zıne nəzərədə qətedəni. Əsasən, bə coylinə iyən de co kəson bə ico ıştə həxon jimonədə dəvoniero bə

milliə kami mənsüb bə şəxson müdafiə aksent doə bə (maddə 3, bənd 2). Bə planədə çərçivə Konvensiyan bə co beynəlxəlğə sənədonədə tətbığ kardə bə nezbeon vırə doedə.

Çı Çərçivə Konvensiya soxtemon

14. Peş navsıxani çərçivə Konvensiya əsasə poə omedə, əvən penc poəkü iborəte.

15. 1-minnə poədə çı çərçivə Konvensiya əsasə müddəaon izoh kardə əsasə prisipon ıştə vırəşon sə.

16. Bə 2-minnə poə çı bəştəmünasibə prinsipon siyahi dəğandə bə.

17. 3-minnə poədə çı çərçivə Konvensiya izoh iyən çəy tətbığ karde aid bə co-co müddəaon bənd kardə bən.

18. 4-minnə poədə çərçivə Konvensiya bə vırə rosne səpe qorə nəzarəti barədə müddəaon band bən.

19. 5-minnə poədə bə müddəaon çı Avropa Şürə çərçivədə dəbastə bə konvensiyaon iyən roziətion oxonnə müddəaon nımünədə nıvıştə bən.

ÇƏRÇİVƏ KONVENSİYA MÜDDƏAON KOMMENTARİYA.

NAVSIXAN

20. Navsıxanədə bo ın çərçivə Konvensiya hozı karde əsas bə motivon iyən çəy müəllifonkü norohətəti ofəyə minimümə əsasə momenton izah doə bə. Əv de sıxanon bino bedə ki, bı çərçivə Konvensiya çı Avropa Şürə üzv nıbə co devlətonən ğol kəşe bəzınen (diəkə: m. 27).

21. Navsıxanədə çı Avropa Şürə məğsədi iyən bı məğsədi rəse metodonədə qıləy: insonə həxon iyən əsasə ozodətion müdafiə iyən çəvon peşınə ozavziye ıştə vırəş qətə.

22. Bəvədə ijən çı ısətnə çərçivə Konvensiya fündamenti noə sənəd - bə Avropa Şürə üzvə devləton devləti iyən hüküməti sədə nıştə şəxson Vyana Deklarasiya istinad bə. Navsıxan, əsasən çı ın Deklarasiya, xüsüsən çəy 2-minnə Əlavə təsiri jiədə tərtib kardə bə. In sıxanon çı çərçivə Konvensiya 1-minnə iyən 2-minnə hissəonədə doə bə ehdımonon vıjnie barədən vote bəbe.

23. Navsıxanədə ğərəyz bımi, çı se qılə mənbəi, roste, çəvon məzmün okardə nıbüən, nomon qətə bedə: İnsonə Həxon iyən Əsasə Ozodətion Müdafiə Həxədə Konvensiya (İHAK) iyən çı milliə kamion müdafiə barədə ehdımonon nəzərədə qətə bə İMT iyən ABƏM-i normativə akton.

24. Navsıxanədə çı Avropa Şürə iyən çəy üzv bə devləton de milliə kamion hesteəti təhlükə əloğədə norohətəti ıştə vırəş sə, ənə oyo bə milliə yaənki etnikə kamion, dinə iyən zıvonə kamion mənsüb bə şəxson həxon barədə İMT Deklarasiya 1-minnə maddə 1-minnə bəndi (18 dekabr 1992-minnə sori Yolə Məclisi ğəbül ka 47/135-minnə Rezolüsiya) təsiri hiss karde bedə.

25. Çərçivə Konvensiya bo Avropa Şürə üzv nıbə devlətonən oj be qorə iyən de ve tərəfon bəy nez ome təmin karde məqsədi joğo bə ğəror omən ki, çı AİHK-i iyən bəy əlavə kardə bə protokolon təminot doə həxon iyən ozodətionkü bə nav omə kali prinsiponən bə çərçivə Konvensiya dəğandon (demi əloğədə bə çərçivə Konvensiya 23-minnə maddə diə bıkə).

26. Bə İMT bı sahədə bə konvensiyaon iyən deklarasiyaon, məsələn, çı mılki iyən siyosiə həxon Pakti (diəkə: 27-minnə maddə), bə milliə yaənki etnikə kamion, dinə iyən zıvonə kamion mənsüb bə şəxson həxon barədə Deklarasiya istinad karde dınyo səviyyədə bə qıləy koy ğəzinə ımi bə yod dəğandedə. Demiən jıqo, bı istinad kardə bə sənədonədə nişon doə bə milliə kamion tərif doə bedəni.

27. ABƏM bə bı sahədə bə ehdımonon istinad karde, xısüsən çı Vyana Deklarasiya 2-minnə Əlavədə nıvıştə bəyon çı Avropa Şürə ıştə siyosiə ehdımonon hüğoğə sənədonədə imkoni dılədə ğoym kardero cəhd karde piye nişon doedə. Kopenhaqenədə ğəbül kardə bə sənədonədə çı çərçivə Konvensiya tərtib kardero istiğamət ğeyd kardə bə.

28. Navsıxani oxonəsə navınə bəndədə çı çərçivə Konvensiya əsasə məğsəd dırıst kardə bə: milliə kamion iyən bəvon mənsüb bə şəxson həğiğiə müdafiə. Vəyo həmən xüsüsi ğeyd bə ki, həğiğiə müdafiə çı həxon peəti, devləton ərazi bitovəti iyən çəvon milliə süverenəti hürmət karde çərçivədə bəpe təmin bıbü.

29. Çı oxonnə bəndi məğsəd çı ısətnə çərçivə Konvensiya müddəaon çəvon bə i sə məcbürinə tətbığ kardə be tələb nıkarde nişon doe. In bənd çı devləti dılə hüğoğədə beynəlxəlğə müğaviləon tətbığ karde planədə bə Tərəfon hüğuği iyən praktikə ğəsd kardedəni.

I Poə

Maddə 1

30. Çı 1-minnə maddə əsasə məğsəd əy dırıst kardeye ki, çı milliə kamion müdafiə çı insonə həxon beynəlxəlğə mıdafiəkü co nıbə poəye, əv bə devləton müstəsnaə imtiyazi daxil niy. «Milliə kamion müdafiə çı insoni həxon beynəlxəlğə müdafiəkü co nıbə poəye» - ımi təsdığ karde nişon doedə ki, çı AİHK-i əsasədə tümo kardə bə orqanon ısətnə çərçivə Konvensiya izoh karde səlahiyyətışon ni.

31. Bı maddədə həm milliə kamion həmmə müdafiəkü, həmən bəvon mənsüb bə şəxson həxon iyən ozodətion müdafiəkü sıxan şedə. Imon, de iyəndı fərğ doə formülirovkaon dırıst nişon doedən ki, ısətnə holədə sıxan çı milliə kamion kollektivə həxonkü şedəni (bə 3-minnə maddə komentariyaən diə bıkə). Demiən jıqo, Tərəfon zınedən ki, çı milliə kamion mıdafiə ancax de bəvon mənsüb bə har qılə şəxsi həxon müdafiə karde royi təmin karde bəbe.

Maddə 2

32. Bı maddədə çı çərçivə Konvensiya tətbığ karde nizomisə noə kali prinsipon pehandə bən. In maddə çı İMT Nizamnamə rosti devləton arədə düstə münasibət iyən əməkdaşəti barədə beynəlxəlğə hüğoğə prinsipon həxədə İMT Deklarasiya (24 oktyabr 1970-minnə sori Yolə Məclisədə ğəbül kardə bə, Qətnamə 2625) təsiri jiədə tərtib kardə bə. Bı maddədə nişon doə bə prinsipon ümümiə xarakterədən, əvon bə çərçivə Konvensiya zü aid bə sahəonro xüsusiə münasibətədən.

Maddə 3

33. In maddə har qılə co bəndədə ğoym kardə bə, əmma de iyəndı əloğədə bə 2 qılə prinsipış ıştənədə cəm kardə.

1-minnə bənd

34. Har çiykü bənav, 1-minnə bənd bə millię kamion mənsüb bə har qılə şəxsi bə millię kami mənsüb be iyən nıbe sərbəstə ğaydədə vıjnie ozodəti təminot doedə. In vəziyyət bəy əy həl karde imkon doedə ki, çı çərçivə Konvensiya prinsiponkü bənav omə müdafiə oko doe əv arzü kardedə ya ne.

35. In bənd bə hiç kəsi həx doedəni ki, əv bə milliə kami mənsüb be ıştənbəsə bıvıjno. Har kəsi sübyektivə vıjneəti çı həmonə şəxsi i-curəti barədə obyektivə meyaron ğoym-ğoymi əloğədəy.

36. 1-minnə bənd mıəyyən kardedə ki, təminot doə bə çı ozodə vıjneətikü iyən de vıjneəti əloğədə bə həxon bə jimon dəvonero hiç qılə arzü nıkardə nəticə bə nav ome əzıni. Müddəa ın poə təminot doedə ki, ozodə vıjneəti oko doe hətto bə hiç qılə yanə nəticəonən səbəb be əzıni.

2-minnə bənd

37. 2-minnə bəndədə votə bedə ki, çı ısətnə çərçivə Konvensiya prinsiponkü bənav omə həxon iyən ozodətion coylinə iyən deştə ijma üzıvon bə ico bə jimon dəvonie bəbe. Ancax bəyo çı kollektivə həxonkü fərğinə həxon iyən ozodətion bə ico riayət karde imkoni zınedən. Ənə ıyo bə «co» sıxani hovüjə qətımədə diə karde lozime, iyo əv həm bə milliə kami, həmən bə co milliə kami iyən bə veni mənsüb bə şəxs aide.

II Poə

Maddə 4

38. In maddə məğsəd bə milliə kamion mənsüb bə şəxson münasibətədə bərobərəti iyən bə çımıni-ıştəni ro nıdoe prinsipon təmin kardeye. In maddə müddəaon çı çərçivə Konvensiya kontekstədə sərəse lozime.

1 iyən 2-minnə bəndon

39. 1-minnə bənd ıştənədə bı prinsipon klassik nezbeəti ğoym kardedə. 2-minnə bəndədə nıvıştə bə ki, bə milliə kamion mənsüb bə şəxson de bə əhali əsasə qrüpi mənsüb bə şəxson arədə təmomə iyən həqiqiyə bərobərəti təmin karde çı həmrəğə şəxson xüsusiə şəroiti bə nəzər se qorə Tərəfonkü xüsüsi tədbiron vinde

tələb karde bəzıne. In tədbiron bəpe «həmrəğ» bıbün, yəni bə proporsionaləti prinsipi bəpe həmrəğ bıbü ki, bə co şəxson həxon nıqıno, bə co şəxson münasibətədə bə co-vıjneəti ro nıdo. Dı co şeyon bə i vırə, ın prinsip tələb kardə ki, joğo tədbiron bəştə drozəti iyən masştabi qorə tam iyən həqiqi bərobərəti rəsero zəruri bə həddikü benışü.

40. Bə çərçivə Konvensiya dı bərobər imkonon prinsipi xüsüsi əlağədə bə co müddəa dəğandə bəni. Joğo müddəa dəğande lozimışon zınəni, bə qorə ki, ın prinsip həmonə maddə 2-minnə bəndi ıştəniku bə nav omedə. Bə co-vıjneəti ro nıdoe prinsip 1-minnə bəndədə be qorə, ənə oyo hərəkət karde ozodəti barədə müddəa dəğandeən lozimışon zınəni.

3-minnə bənd

41. 3-minnə bəndi məğsəd əy izoh kardeye ki, 2-minnə bəndədə bə yod vardə tədbiron bə bərobərəti iyən bə co-vıjneəti ro nıdoe prinsipon zid be ğəzinə diə karde lozim ni. Əv bə qorəye ki, bə milliə kamion mənsüb bə şəxson dı məxloği əsas qrüpi mənsüb bə şəxson arədə həqiqi bərobərəti təmin bıkardo.

Maddə 5

42. In maddə əsasən bə qorəye ki, bə milliə kamion mənsüb bə şəxson ıştə mədəniyyəti oğəte, əy ozavzınie iyən ıştə məişəti oğəte bızınon.

1-minnə bənd

43. 1-minnə bənd bə ın məğsədi rəse qorə zərüri şəraiti bino karde barədə ehdımoni nəzərədə qətedə. Vəy milliə kami məişəti 4 qılə əsas element aşmardə bə. In müddəa əy nişon doedəni ki, har qırə etnik, mədəni, zıvon iyən dini coəti məcbüri ğaydədə milliə kami bə əməl vardedə (diəkə: ABƏM eksperton 1991-minnə sori Cenevrədə vindemoni koy barədə hisobot, 2-minnə poə, 4-minnə bənd).

44. Bə «ənənəon» istinad, bə milliə ğanünədəti iyən beynəlxəlğə normaon zid bə praktikə zü doe iyən əvoni bəqəm karde nişon doedəni. Praktikədə ənənəon bə jimon dəğande dı ictimai ğaydə oğəte barədə tələbonkü bə nav omə məhdüdiyyəton əlağədəy.

2-minnə bənd

45. 2-minnə bəndi məğsəd bə milliə kamion mənsüb bə şəxson, bə çəvon iradə əleh, əvoni assimilyasiya kardekü müdafiyəye. Əyo dı dıli assimilyasiya ğədəğən bəni.

46. 2-minnə bənd bo Tərəfon ıştə ümümi inteqrasiya siyasəti bardero tədbiron vinde mane bedəni. Dımi bə i vırə, əv sosialə həmrəyəti vəciəti zınedə iyən Navsıxanədə mədəniə ranqrisinəti çı har qılə cəmiyyəti vılo karde ne, həniən ozavziye mənbə iyən amil be barədə arzün ıştənədə nəzərədə qətedə.

Maddə 6

47. In maddə Vyana Deklarasiya 3-minnə Əlavədə (Dı rasizmi, ksenofobiya, anti semitizmi iyən dı dürümnəharde dave barde qorə deklarasiya iyən hərəkəton plan) votə bə norohətətion ifadə kardedə.

1-minnə bənd

48. 1-minnə bəndədə bə tov varde rüfi iyən mədəniyyəton arədə bə dialoqi dığğət doə bedə. Vəy Tərəfon ıştə əroziədə jimon kardə həmmə şəxson dılədə bə i yəndı hürmət, i yəndı bə sə dəşe, çəvon arədə bə əməkdaşəti rəğbət doe əhəmiyyət ğeyd bə. Təhsil, mədəniyyət, kütləvi informasiya vasitəon ənə oyo xüsüsi ğeyd bən, bə qorə ki, əvon bə ım məğsədon rəse qorə mühüm amil hisob bedən.

49. Sosialə həmrəyəti ğoym karde qorə ın bəndi məğsəd, dı co şeyonən i vırədə, bə co etnikə, mədəniə, zıvonə iyən dinə qrüpi mənsüb bə şəxson arədə fərğon peğətero bə tov varde iyən mədəniyyəton arədə bə dialoqi ğoym karde, həmonnə şəxson məişəti oğəte şərti çəvon arədə bə i yəndı hürmət, i yəndı bə sə dəşe iyən sosialə inteqrasiya ozavziyero fəaliyyət nişon doə mədəniyyəton arə təşkilaton iyən hərəkaton rəğbət doe.

2-minnə bənd

50. In müddəa ABƏM Kopenhaqen sənədi 40.2 bəndi təsiri jitono ğəbül bə, ın ehdımon çı tarslarzi iyən çımıni-ıştəni akton, dışmenəti yaən zılmi obyekt be zınə şəxson müdafiə kardero nəzərədə qətə bə.

Maddə 7

51. In maddə bə millià kamion mənsüb bə har qılə şəxsi ənə oyo bə yod vardə bə əsasə ozodətion riayət karde həxi təminat doedə. In ozodətion təbii ki, ümümi xarakterışon heste, yəni çəvon bə şəxson aid be bə milliə kami mənsüm bekü dəvardedəni (bo müğaisəro diə bıkə: AİHK 9, 10, 11-minnə maddəon), əmma əvon həmən bə milliə kamion aidin. Bı səbəbi qorə bə ğərar omən ki, bə Navsıxani komentariya AİHK-də bə yod vardə bə kami ehdımonon dəğandə bıbü.

52. In müddəa bo Tərəfonro bə yod vardə bə ozodətion çı devlətonkü nıomə ğəsdonkü müdafiə kardero kali ehdımonon müəyyən karde bəzıne. AİHK çərçivədə joğo müəyyən ehdımonon be Avropa İnsoni Həxon Məhkəmədə zınəşone.

53. Çı 7-minnə maddə kali ozodətion bə 8 iyən 9-minnə maddə dəşedə.

Maddə 8

54. In maddə, dı 7-minnə maddə müğayisədə, dinə ozodəti barədə ətrofinə ğaydə müəyyən kardedə. Əy çı ABƏM Kopenhaqen dəkümenti 32.2, 32.3, 32.6-minnə bəndon kali elementon i qılə müddəadə cəm kardəşe. In ozodəti təbii ki, bə həmmə şəxson, həmən bə milliə kamion, bə 4-minnə maddə müvafiğ aide. Isətnə kontekstədə ın ozodəti xüsüsə əhəmiyyətış be bə nəzər sə bə, bı qorə bəy xüsüsi dığğət co kardə bə.

Maddə 9

55. In maddə, dı 7-minnə maddə müğayisədə, bə sıxanə ozodəti müdafiə barədə ətrofinə ğaydə müəyyən kardedə.

1-minnə bənd

56. In bəndi iminnə cümlə AİHK 10-minnə maddə 1-minnə bəndi 2-minnə cümlə modeli əsasədə tərtib bə. Ənə oyo kami zıvonədə informasiya, ideya se iyən əy bə co kəsi doe xüsüsi ğeyd bıbüən, bəy həmən çı veon iyən co zıvononədə informasiya, ideya se iyən əy bə co kəsi doeən daxile.

57. Çı bəndi 2-minnə cümlədə kütləvi informasiya vasitəon bə dast vardeədə bə co-vıjneəti ro nıdoe ehdımon ıştə vıraş sə. «Iştə ğanündoəmonə sistemi çərçivədə» sıxanon Tərəfon kütləvi informasiya vasitəon bə dast varde nizom doə ozodəti bə kam karde barədə konstitüsiya müddəaon riayət karde qorə oyo noə bə.

2-minnə bənd

58. In bənd AİHK 10-minnə maddə 1-minnə bəndi 3-minnə cümlə modeli əsasədə tərtib bə.

59. Radio, televiziya doəmoni iyən kinomatoqrafiya sahəondə fəaliyyəti icozə co-vıjneəti ro doə tədbiron nəzərədə qətedəni, çı obyektiv kriteriyaon əsasədə bino bə. AİHK 10-minnə maddə 1-minnə bəndi 3-minnə cümlədə bə yod nomə ın tələbon ənə oyo dəğande bə milliə kamion mənsüb bə şəxson müdafiəro hozo bə normativ akti yolə əhəmiyyətikü bə nav omedə.

60. Həmən 3-minnə bəndədə bə rast omə «radio-doəmon» sıxanonən AİHK 10-minnə maddədə həmrəğə cümlədə nıvıştə bəni. Əv ısətnə terminəloqiya bə nəzər se qorə bə zıvon vardə bə, ımiən çı AİHK 10-minnə maddəkü hiç fərğış ni.

3-minnə bənd

61. Peçatə kütləvi informasiya vasitəon baste iyən əvoni oko doe barədə 1-minnə cümlədə əsasən dəqiq müəyyən nıbə ehdımon nəzərədə qətə bıbüən, 2-minnə cümlə aksenti çı radio – televiziya səhədə bə konkret ehdımonon (məsələn, rısxətə rejim co karde) doedə. In fərğ ozodə rısxətə rejim nırəse iyən radio – televiziya sahə nizom doe zərürətikü bə nav omedə. Ənə oyo bə milliə kamion mənsüb bə şəxson kütləvi informasiya vasitəon bino karde qorə pülə vəsaitiro nəve həxe barədə hiççi nıvıştəyən nıbü, ın həx be bımiən ruşine.

4-minnə bənd

62. Məğsədış bə milliə kamion mənsüb bə şəxson kütləvi informasiya vasitəon be maneə bə dast varde hoson karde, tov varde rəğbət doe iyən mədəniyyəton pluralizmi təmin karde bə xüsüsi tədbiron vinde zərürət bı bəndədə nişon doə bə. «Həmrəğə tədbiron» ifadə 4-minnə maddə 2-minnə bəndi kommentariya vaxti (39-minnə bəndi diəkə) vardə bə səbəbon qorə (həmonə ifadə vəyoən oko doə bə) oko doə bə. In bəndi 9-minnə maddə 1-minnə bəndi oxonnə cümlədə formülirovka bə ehdımonon təmom kardedə. Bı bəndədə bə milliə kamion mənsüb bə şəxson bə kütləvi informasiya rəse təmin karde qorə nəzərədə qətə bə tədbiron, məsələn, bo milliə kamion radio doəmoniro yaən kamion məsələon əlağədə iyən qrüpon arədə dialoqi komək karde yaən əy rəğbət karde əlağədə proqram bino karde qorə müəyyən vəsait co karde be bəzıne.

Maddə 10

1-minnə bənd

63. Bə milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi ıştə moə zıvonədə bemaneə oko doe həxe zıne xüsüsi əhəmiyyətine. Kami ıştə zıvoni oko doe əçəy ıştə məişəti oğətero əsas vasitəonədə qıləye. Im həmən bəy sıxanə ozodətikü oko doe imkoni doedə. «İctimoi vırəonədə», məsələn, ictimai vırəonədə dı co şəxson iştiraki yaən be bəvon, ıştə zıvonədə qəp jəy nəzərədə qətedə, əmma ım hiç curə, ın maddə 2-minnə bəndi obyekt bə, dı devləti orqanon münasibətı əlağədə ni.

2-minnə bənd

64. In müddəa çı milliə kamion mənsüb bə şəxson dı devləti orqanon arədə bə münasibəton həmməni əhotə kardedəni. Əv ancax bə inzibatiə orqanon aide. Ənə oyo «inzibatiə orqan»i hevüjə mənədə bə sə dəşe lozime, oyo həmən çəvon arədə şə-omə kəsonən daxile. Ənə oyo çı milliə kamion arədə çəvon zıvoni oko doe maliyyə, inzibatiə, xüsüsən hərbiə sahəonədə, texnika çətinətion be qorə ın müddəa dəqiq müəyyən bəni, bə qorən bə Tərəfon hevüj hərəkət karde imkoni doedə.

65. 2-minnə bəndədə bə yod vardə bə şərton dıyniən i vaxtədə beədə Tərəfon imkoni dılədə cəhd bəkan ki, kami zıvoni bə hüküməti inzibatiə orqanon müraciət kardeədə oko doe təmin bıkən. «Realə tələbaton» be devlət bəpe dı obyektiv kriteriyaon əsasədə müəyyən bıkə. Düze, Rozi bə Tərəf bəpe ın prinsipi bə jimon dəğande qorə bəpe ıştə zü həmmə bınə, «imkon bə səviyyədə» formülirovka nişon doedə ki, oyo müxtəlif faktoron, xüsüsən marağinə Tərəfi maliyyə resürson bəpe bə nəzər bısəni.

66. Tərəfon kami zıvoni oko doe münasibətədə ehdımonon bə rəsmi zıvoni yaən marağinə tərəfi zıvonon statüsi qınedəni. Hələ çmi bə peşt, ın çərçivə Konvensiya zıne-zıne «milliə kamion mənsüb bə şəxson ənəhoy yaən ənənəviə jiə coğrafiə rəyononədə» tərifi doedəni. Bə ğərar omən ki, çı ha Tərəfi xüsüsi holon bə nəzər se qorə konkret nıbə formülirovka ğəbül bıkən. «Ənənəvi jimon karde» termin bə tarixi milliə kamion nəy, ancax hələ bı coğrafi rəyononədə jimon kardə milliə kamion aide (həmən diəkə: 11-minnə maddə 3-minnə bənd, 14-minnə maddə 2-minnə bənd).

3-minnə bənd

67. In bənd çı AİHK 5 iyən 6-minnə maddəonədə nişon doə bə kali müddəaon əsasədə bino bə. Əv bə maddəonədə nişon doə bə təminaton çərçivəkü bə biton beşedəni.

Maddə11

1-minnə bənd

68. Bə ehdımonon praktik əhəmiyyəti dığğət doə be qorə, ın müddəa joğo formülirovka bə ki, bə Tərəfon, ıştə xüsüsi holon bə nəzər se çərçivədə, əy tətbiq karde imkoni bıdə. Məsələn, çı milliə kami mənsüb bə şəxson ıştə familya fonetik forma nıvıştero Tərəfon ıştə rəsmi zıvoni əlifbakü oko doe bəzınen. Dəvardə soronədə ıştə həğiği familyakü məcbüri imtino kardə şəxs yaən çiki familya dı zü dəğiş kardə bə, əvon, bə süi-oko doe holon iyən bo cinayət məğsədi familya dəğiş karde ro nıdoe çərçivədə, ıştə iminnə familya bərpo karde həxışon hıste. Imi joğo bə sə dəşe lozime ki, Tərəfon milliə kamion müdafiə əlağədə bə beynəlxəlğə prinsipon riayət bəkan.

2-minnə bənd

69. In bəndi ehdımon «çı məxloği çəşəvədə ıştə kami zıvonədə levhəon, nıvıştəyon iyən co şəxsiə informasiyaon ehaşte» qorə har kəsi həxe barədəy. Im təbii ki, əy istisno kardedə ni ki, bə milliə kami mənsüb bə şəxs əlavə rəsmi zıvoni iyən co milliə kami zıvoniküən oko doe bəzıne. «Şəxsiə informasiyaon» ifadə rəsmi nıbə har curə informasiya əhotə kardedə.

3-minnə bənd

70. Çı maddə məğsəd ənənəviə vırə nomon, küçə nomon iyən co topoqrafikə informasiyaon bə ictimaiəti nişon doero həmən milliə kami zıvonədə nıvışte imkoni hevüj kardeye. In prinsipi bə vırə rosıneədə Devlət xüsüsi holon, ıştə ğanünədəti çərçivə iyən zərürət beədə dı co devləton dəbastə müqaviləon bə nəzər se bəzıne. In müddəa əhotə kardə sahədə Tərəfon dı co devləton müqavilə dəbaste ehdəşon ni. Əmma joğo müqaviləon dəbaste istisno ni. Movcud bə müğaviləon məcbüri yüridik xarakter çoko bə, jəğoən mandedə. In müddəa milliə kami zıvonədə vırəon nomi nıvışte rəsmi zıneəti nişon doedəni.

Maddə 12

71. In maddə mədəniyyəton ranqinəti təmin karde qorə milliə kamion, həmən çı məxloği əsas hissəon mədəniyyəti, tarixi, zıvoni iyən bə dini aid bə zınəyon novne istiğamətış sə (diəkə: 6-minnə maddə 1-minnə bənd). Əçəy məğsəd çı çərçivə Konvensiya Navsıxanədə iyən devləton iyən hükümətonyolon Vyana Deklarasiya 2-minnə Əlavədə ıştə vırəj sə prinsipon: tov varde iyən dialoq həvosoti bino kardeye. 2-minnə bəndi siyahi təmom ni, vəy «məktəbə dərsəvonon hozı kardero» sıxanon həm dərsəvonon va doe, həmən əvoni co olkəonədə bə dast varde ğəzinə bə sə dəşe lozime. Həmə səviyyəonədə təhsil se qorə milliə kamion mənsüb bə şəxson bərobər imkoni təmin karde barədə ehdımon Vyana Deklarasiyadə ıştə vırəş sə norohətəti ifadə kardedə.

Maddə 13

1-minnə bənd

72. Milliə kamion mənsüb şəxson təhsil se iyən mütəxəssis hozı karde sahədə ıştə xüsüsinə müəssisəon soxte iyən bəvon yoliəti karde həxe zıne barədə Tərəfon ehdımon çəvon təhsil sistemi tələbon, xüsüsən məcbüri təhsili nizom doe predmete. Bı bəndədə nəzərədə qətə bə təhsilə müəssisə, co müəssisəon səpe bə, xüsüsən tədrisi keyfiyyəti barədə nəzarəti məruz be bəzıne. Bı sahədə bə tələbon bə vırə rosnie

keyfiyyət bəpe rəsmi zınə bıbü. Bı sahədə bə milliə ğanünədəti bəpe bə obyektiv kriteriyaon dəmandon iyən bə co-vıjneəti ro nıdə.

2-minnə bənd

1-minnə bəndi bə jimon dəvordone bo marağinə Tərəfon maliyyə ehdımon nəzərədə qətedəni, əmma bı planədə koməkətiən istisna kardedəni.

Maddə 14

1-minnə bənd

74. Milliə kamion mənsüb bə har qılə şəxsi ıştə kami zıvoni ümüte həxe zıne barədə ehdımon bı şəxson ışdə məişəti təsdığ karde iyən oğətero komək kardə ən əsas vasitəonədə qıləye. Bımi münasibətədə hiç qılə istisno be əzıni. 2-minnə bəndədə bə yod vardə prinsipon nıqıne əsasdə ın bənd bo Tərəfonro maliyyə xarakterədə bə hiç qılə pozitiv hərəkəti vinde bə nav vardedəni.

2-minnə bənd

75. In bənd milliə kami zıvonədə zıvoni tədrisi iyən milliə kami zıvonədə təhsil seəti aide. Milliə kami zıvonədə zıvoni tədrisi əloğədə maliyyə, inzibatiə iyən texniki çətinətion zıne be qorə, bı müddəa konkret formülirovka doə bəni, bə qorəən bo Tərəfon hərəkətiro hevüjiə spektr noedə. Mümkün bə dərəcədə bo milliə kamion ıştə kami zıvoni ümüte imkoni bino karde cəhd karde barədə Tərəfon ehdımon müəyyən şərtonkü, xüsüsən əgər bımiro çı milliə kamionkü «zərüriə tələbat»i hıstekü ehaştə bə. «İmkon bə vırədə» ifadə nişon doedə ki, joğo təhsil çı marağinə Tərəfon malik bə resürsonkü ehaştə bə.

76. Tekstədə zıne-zıne «zərüriə tələbat»i tərif doə bəni, konkret nıbə formülirovka bə Tərəfon imkon doedə ki, ıştə olkə xüsüsi holon bə nəzər bıstənon. Tərəfon ıştə təhsil sistemi xüsüsiyyəton bə nəzər se çərçivədə joğo təhsili təmin karde qorə vasitəon vıjne bəzınen.

77. Bı bəndədə istinad kardə bə alternativ varianton – «ıştə kami zıvoni omüte iyən bı zıvonədə təhsil sero» - i yəndı istisna kardedəni. 14-minnə maddə 2-minnə bənd Devləti milliə kami zıvonədə zıvoni tədrisi təmin karde məcbür nıkən, əçəy redaktə bə iştirok bıkə devləton milliə kami zıvoni ümüte, milliə kami zıvonədə təhsil se təmin karde qorə maneəti kardedəni. Dı qılə zıvonədə təhsil bə ın bəndi məğsədi rəsero vasitə be bəzıne. In bəndikü bə nav omə ehdımon detosə məktəbi bə təhsili aid be bəzıne.

3-minnə bənd

78. Moə zıvoni ümüte iyən bı zıvonədə təhsil se imkon bəpe bo rəsmi zıvoni ümüte iyən bı zıvonədə təhsil sero neqativ nəticəon səbəb nıbü. Əsl həğiğətədə rəsmi zıvoni zıne cəmiyyəti həmrəyəti iyən inteqrasiya faktore.

79. İ qıləkü ve rəsmi zıvon bə devlətonədə, ın müddəa tətbiği əloğədə bə məydon omə məsələon bəpe əvon ıştən həll bıkən.

Maddə 15

80. In maddə bə milliə kamion mənsüb bə şəxson mədəniə, ictimaiə, iqtisadiəə jimonədə iyən devləti koonədə, xüsüsən bə çəvon mənafe aid bə koonədə səmərinə iştirok karde qorə zərüri şəraiti bino karde Tərəfonkü tələb kardedə. Har şeykü bə nav əçəy məğsəd bə milliə kamion mənsüb bə şəxson dı venə poə təşkil kardə şəxson arədə həğiği bərobərəti nail be komək kardeye. Bə milliə kamion mənsüb bə şəxson joğo iştirokiro zərüri şəraiti təmin karde qorə tərəfon ıştə konstitüsiyə sistemi çərçivədə, dı co şeyon bərobər, jinə tədbiron bino bero koməkəti karde bəzınen:

- dı həmrəğə prosedüraon vasitə dı şəxson, xüsüsən Tərəfon bə çəvon marağon qınə ğanünədətə iyən inzibatiə tədbiron vindeədə, də çəvon nümayəndəti orqanon məşvərət karde;

- bə çəvon marağon qınyə milliə iyən reqional inkişofi planon iyən proqramon ğıymət doe iyən əvoni bə jimon dəğandero ın şəxson hozo karde;

- ozavziye qorə planədə bə fəaliyyət bəvonro kon nəticəon doe bəzıne müəyyən karde məğsədiro, dı ın şəxson i vırədə tədqiqaton barde;

- həm devlət, həmən jinə səviyəonədə bə vıjniyə orqanədə ğərar ğəbül karde prosesonədə bə milliə kamion mənsüb bə şəxson dı səmərinə iştirok karde;

- çı idarə karde desentralizasiyə yaən vırəon ıştəniidarə formə.

Maddə 16

81. In maddə məğsəd çı milliə kamion mənsüb bə şəxson jimon kardə rəyononədə, çı məxloği proporsional nisbəti dəqeş karde qorə, ısətnə Konvensiya oko doə prinsiponkü bə nav omə həxon iyən ozodətion bə kam karde qorə vində tədbironkü müdafiəye. Bə joğo tədbiron ekspropriatsiya, küç do karde, tojne yaən ın həxon iyən ozodətion məhdüd karde məğsədiro vıjneəti dairə sərhədon dəqeş karde məsəl bəzıne be (çı vıjneəti nəticəon çı ğəsto təhrif karde).

82. Maddə ancax çərçivə Konvensiyakü bə nav omə həxon iyən ozodətion məhdüd karde məğsədiro vində tədbiron ğədəğən kardedə. Joğo bə qərar omən ki, ın ğədəğə ğanüni çərçivədə bə joğo həxon iyən ozodətion məhdüd karde qorə vində tədbiron aid ni. Məsələn, səvon qətero divoji küç karde.

Maddə 17.

83. In maddə bə milliə kamion mənsüb bə şəxson mədəniyyəti oğəte iyən əy ozavzınie, ıştə məişəti oğəte qorə əhəmiyyətinə dı qılə ehdımon nəzərədəş qətə (diəkə: 5-minnə maddə 1-minnə bənd). 1-minnə bəndədə sıxan sərhədi dırozi ozod iyən dincə əlağəon soxte iyən oqəte həxe, 2-minnə bəndədə ısəbü çı ni-hükümətə təşkilaton fəaliyyətədə iştirok karde həxi müdafiə karde (dımi əloğədə 7-minnə maddədə dincə yığnəğon ozodəti iyən cəmiyyəton ozodəti barədə bə müddəa diəkə) barəkü şıdə.

84. In maddə müddəaon xəyli poə çı ABƏM Kopenhaqen dəkümenti 32.4, 32.6-minnə bəndon əsasədə peğətə bə. Bə ğərar omən ki, Devləti dılədə əloğon bino karde iyən oğətey həxe barədə müddəa bə i sə oyo dənoe məcbüri ni, bəçəy qoqə bı barədə çı çərçivə Konvensiya co maddəonədə, xüsüsən qırdə be iyən cəmiyyəton ozodətikü 7-minnə maddədə sehbət şıdə.

Maddə 18

85. In maddə çı Tərəfon züədə bə beynəlxəlğə akton əlavə, milliə kamion müdafiəro, əgər bımi xüsüsi zərürət hıstebü, dıtərəfinə iyən vetərəfinə konvensiyaon baste rəğbət doedə. Əv həmən bo trassərhəd əməkdaşəti stimül doedə. Vyana Deklarasiya 2-minnə Əlavədə ğeyd be ğəzinə, joğo müğaviləon iyən əməkdaşəti bo tov varde, ovc karde, sobitəti iyən əmniyyəti ğoüm kardero vacibe.

1-minnə bənd

86. Bı bəndədə nəzərədə qətə bə dıtərəfə iyən vetərəfə müğaviləon, misol mədəniyyətə, təhsilə iyən informasiya sahəonədə dəbastə bə müğaviləon be bəzınen.

2-minnə bənd

87. In bəndədə transsərhəd əməkdaşəti vəciəti ğeyd bə. Devləton arədə informasiya iyən praktikə mübadilə bo iyəndı bə sə dəşe iyən etibori bino kardero vacibə diləke. Xüsüsən transsərhəd əməkdaşəti imkon doedə ki, həmrəğinə şəxson arzü iyən ehtiyoci qorə ımi «siforiş» bıkəy.

Maddə 19

88. In maddə bo məhdüdiyyəton, ğeyd-şərton iyən bə dümo oqardero bə imkonon nəzərədə qətedə. Bı çərçivə Konvensiya dəğandə bə ehdımonon co beynəlxəlğə hüğoğə aktonədə təkrar beədə, məsələn, AİHK-də, ancax bə aktonədə nəzərədə qətə bə məhdüdiyyəton, ğeyd-şərton iyən bə dümo oqardəyon züşon hıste.

Əgər bı çərçivə Konvensiyadə nəzərədə qətə bə ehdımonon co beynəlxəlğə hüğoğə sənədonədə ekvivalentışon nıbeədə, bəvədə ancax AİNK-də bə məhdüdiyyəton, ğeyd-şərton iyən bə dümo oqardəyon bı məsələonşon dəxıl hıste.

III Poə

Maddə 20

89. Bə milliə kami mənsüb bə şəxs bə milliə Konstitüsiya iyən bə milliə ğanünədəti riayət karde ğarzıxoye. Ancax bə milli ğanünədəti ın istinad bə Tərəfon həx doedəni ki, sı çərçivə Konvensiya müddəaon inkor bıkən. Bə milliə kami mənsüb bə şəxs həmən co kəsi həxon bəpe hürmət bıkə. Dımi əloğədə bə milliə kami mənsüb bə şəxsi Devləti səviyyədə kamədə, əmma Devləti konsə reqioni səviyyədə veədə mande bə şəraiti istinad karde bəbe.

Maddə 21

90. In müddəa çı əsasə beynəlxəlğə hüğoğə prinsipon vəciəti ğeyd kardedə iyən bə milliə kami mənsüb bə şəxson müdafiə, dı ın prinsipon həmrəğ, bə jimon dəğande ofəyedə.

Maddə 22

91. Əsasədə AİHK 60-minnə maddə mandə ın müddəa ümümi məlüm bə prinsipi ifadə kardedə. Əv nişon doedə ki, bə milliə kamion mənsüb bə şəxson insoni həxon barədə bəvonro ən ve münasib bə milliə iyən beynəlxəlğə aktonkü oko doe bəzınen.

Maddə 23

92. Bı müddəadə Navsıxanədə istinad doə bə AİHK dı çərçivə Kolnvensiyə arədə bə münasibəton diə kardə bedə. Dı hiç qılə şərti çərçivə Konvensiya AİHK-də təminat doə bə həxon iyən ozodətion dəqeş karde əzıni. Tərsinə, çı çərsivə Konvensiya müəyyən ka həxon iyən ozodətion, əgər çı AİHK həmrəğə müddəaon predmeti aidbü, bəvədə əvon bəpe bə AİHK müddəaon həmrəğ izoh bıbü.

IV Poə

Maddə 24-26

93. Bə çərçivə Konvensiya tətbiği nəzorət karde məğsədiro Rozi bə Tərəfon əy bə vırə rosne səpe mışohidə səlahiyyət bə Naziron Komitə doə bə. Naziron Komitə çı Avropa Şürə üzv nıbə devləton çərçivə Konvensiya vırə rosne mexanizmədə iştiroki şərton müəyyən bəkan.

94. Har qılə Tərəf bə Yolə Katibi mütəmadi iyən çı Naziron Komitəkü bı barədə xahiş daxil beədə çərçivə Konvensiya vırə rosne münasibətədə informasiya vığandedə. Yolə Katib ın informasiyaon bə Naziron Komitə vığandedə. Konvensiya əsasədə bəştə səpe peğətə ehdımonon bə vırə rosne qorə ğəbül kardə ğanünədətə tədbiron iyən co tədbiron barədə informasiya təğdım karde məğsədiro Tərəfon iminnə hisoboti bə Avropa Şürə Yolə Katibi ın çərçivə Konvensiya bə çəy münasibətədə bə zü penışte bə peşt i sori dılədə bəpe bıdə. Çı dümonnə hisoboton məğsəd ısəbü iminnə hisobotədə bə informasion əlavəye.

95. Konvensiya bə vırə rosne səre səmərinə nəzorəti təmin karde məğsədiro Məşvərətə Komitə təsis bedə. In Məşvərətə Komitə məğsəd, Naziron Komitə çı har qılə Tərəfi ısətnə çərçivə Konvensiyadə nıvıştə bə prinsipon bə vırə rosne qorə vində həmrəğə tədbiron müəyyən kardeədə, bəy koməkəti kardeye.

96. In çərçivə Konvensiya bə zü penıştə bə peşt i sori dılədə, milliə kamion müdafiə sahədə məşhür bə mütəxəsison üzvə Məşvərətə Komitə tərkibi iyən prosedüra təsdığ karde bə Naziron Komitə səlahiyyəti daxile.

97. Çərçivə Konvensiya bə vırə rosne səpe nəzarəti, imkoni daxilədə oşkoəti şəraitədə bəpe bıbəy. Dımi əloğədə məsləhəte ki, ın nəzarəti nəticə ğəzinə tərtib bə hisoboton iyən co sənədon nəşr karde vində bıbü.

V Poə

98. 27-32-minnə maddəonkü iborət bə oxonnə müddəaon Avropa Şürə çərçivədə dəbastə bə konvensiyaon iyən müğaviləon oxonnə maddəon modeli əsasədən. Ənə oyo bo ğeyd-şərti münasibətədə i qılə maddəən ni; bo ğeyd-şərtiro ancax beynəlxəlğə hüğoğədə nəzərədə qətə bə holonədə icazə hıste. Ğərəz 27 iyən 29-i, əmandə maddəon xüsüsi izoh tələb kardedəni.

Maddə 27 iyən 29

99. Çərçivə Konvensiya bo Avropa Şürə üzvə devləton iyən Naziron Komitə dəvət kardə co devləton qorən bo ğol kəşero oje. «Co devlət» sıxani jitono Avropadə Betəhlükəti iyən Əməkdaşəti Təşkilatədə iştirok kardə devlət nəzərədə qətə bedə. Bı müddəaonədə Vyana Deklarəsiyaən bə nəzər sə bə. Bəçəy qorə çərçivə Konvensiya bəpe bo üzv nıbə devlətiən oj bıbü (diə bıkə: Avropa Şürə ən yolə səviyyədə bə müşavirə barədə Vyana Deklarasiya 2-minnə Əlavə).